

Бабенко А.М.

*завідувач кафедри теорії та історії держави і права Одеського державного
університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент*

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Як загально відомо, злочинність являє собою загрозу безпеці всіх сфер життєдіяльності суспільства, завдає шкоду правопорядку, негативно впливає на соціальний, культурний та економічний розвиток країни та її регіонів. Сучасна криміногенна ситуація в нашій країні залишається доволі складною. За статистичними даними МВС протягом останніх років спостерігаються тенденції до зростання злочинності у країні. Негативні тенденції злочинності та окремих її видів спостерігаються майже на всій території нашої держави з 2009 року. Якщо у 2008 р. в Україні було зареєстровано 384 424 злочини, у 2011 – 515 833, а у 2015 році їх налічувалося вже 565182 тобто за сім років відбулося зростання злочинності більше, як на третину (+32%). І така ситуація простежується у більшості регіонів. В нашій країні спостерігається нерівномірний розподіл рівня злочинності. Традиційно, найбільша кількість злочинів реєструється у східних регіонах України. Наприклад, за статистичними даними Прокуратури України у 2015 році у Дніпропетровській області зафіксовано 50 146 злочинів, тоді, як у Запорізькій – 41804 злочинів, у Одеській – 29364 злочинів, а у Івано Франківській області зареєстровано 8512 злочинів. Тобто, відмінності у рівні злочинності коливаються від двох – до шести разів.

Враховуючи різноманітність та відмінність соціально-економічних та культурологічних особливостей регіонів нашої країни, останніми роками відбувається загострення криміногенної ситуації на регіональному рівні.

У таких умовах серед важливих заходів запобігання злочинності на перше місце виходить завдання із законодавчого забезпечення регіональної кримінологічної політики. Серед широкої різноманітності заходів запобігання злочинності, найбільш ефективними виявляються некаральні заходи стримування злочинності. У зв'язку з цим, актуалізується питання запобігання злочинності шляхом проведення державою виваженої регіональної кримінологічної політики.

Запобігання регіональній злочинності в Україні нами розглядається, як об'єктивно обумовлена кримінологічна стратегія і один із напрямків реалізації регіональної кримінальної та кримінологічної політики [1, с. 282]. Кримінологічну політику держави, за висловленням кримінологів, можна вважати своєрідною ідеологією, під впливом якої, з одного боку, розробляються форми, завдання, зміст, принципи діяльності держави у сфері не репресивного напрямку, а з іншого – використовується найбільш обґрунтована із соціально-політичних позицій наявна, або розробляється відповідно до неї нова теорія запобігання злочинності [2, с. 5]. За висновками визнаного в цій сфері фахівця П.Л. Фріса, кримінологічна (профілактична) політика є мистецтвом управління складною системою заходів запобіжного впливу на злочинність, яка заснована на глибокому вивченні злочинності та її причин, соціальних можливостей щодо зниження ступеню активності їх прояву, розробці науково-обґрунтованої стратегії й тактики запобіжної діяльності, що визначає основні, некаральні напрями в боротьбі зі злочинністю і розглядається як основоположна частина кримінальної політики, виконує провідну роль у загальнодержавному процесі протидії правопорушенням [3, с. 223]. Отже, кримінологічна політика спрямовується,

насамперед, на запобігання злочинності й має за мету зниження ступеня інтенсивності її прояву та зниження негативних наслідків для суспільства. Разом з цим, ефективність протидії злочинності в державі обумовлюється ефективністю боротьби з нею в регіонах, а це, у свою чергу, забезпечується

на основі заздалегідь отриманої, науково-обґрунтованої інформації про злочинність, її види та детермінацію на конкретних територіально-просторових системах. Це дає можливість більш зважено підійти до побудови адекватної системи запобігання злочинності.

Між іншим, Державною регіональною політикою визнають сукупність організаційних, правових і економічних заходів, здійснюваних державою у сфері регіонального розвитку відповідно до діючих стратегічних цілей [4, с. 318]. У попередніх публікаціях [1] нами доведено, що серед важливих детермінуючих злочинність факторів є: непропорційний розвиток регіонів, історичні особливості їх формування, відмінності в економіці, соціальних стандартах, демографічному складі населення, в якості життя, у культурологічних та інших особливостях. Отже, на обмеження впливу саме цих детермінантів і має бути спрямованим запобігання злочинності в регіонах. У цьому сенсі, стан злочинності в регіонах багато в чому обумовлюється ефективністю регіональної соціально-економічної та кримінологічної політики.

Серед великої кількості нормативно-правових актів, які визначають регіональну кримінологічну політику й регламентують запобігання злочинності, окремо можна виділити декілька таких, реалізація яких безпосередньо сприяє реалізації мети загальноспеціального запобігання злочинності в регіонах. До них можна віднести положення Конституції України [5], Закони України «Про стимулювання розвитку регіонів» (2005 рік) [6], «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» (2010 рік) [7], Державну цільову програму розвитку українського села на період до 2015 року (затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р.

№ 1158) [8] та Державну стратегію регіонального розвитку на період до 2020 року (затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385) [9]. Аналіз та узагальнення положень цих нормативно-правових документів дозволяє визначити систему регіонального

загальносоціального запобігання злочинності.

Гармонічний і всебічний розвиток регіонів як основа для побудови правової держави й законотворчого населення гарантується Конституцією України. Так, статтею 1 та статтею 132 Конституції України [4] чітко визначений територіальний устрій України, який ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднанні централізації і децентралізації в здійсненні державної влади. Держава гарантує збалансованість соціально-економічного розвитку всіх регіонів, з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій.

Зі змісту Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 р. № 2411-VI (2010 рік) [9] можна визначити основні напрямки загальносоціального запобігання злочинності в регіонах якими є: розбудова державності; розвиток місцевого самоврядування та стимулювання розвитку регіонів; формування інститутів громадянського суспільства, економіки, соціальної, екологічної, техногенної, гуманітарної сфер та ін. Зауважимо, що в ст. 8 цього Закону зазначено, зокрема: подолання бідності, зменшення соціального розшарування шляхом сприяння самозайнятості населення, розвитку малого і середнього бізнесу, недопущення виникнення заборгованості із заробітної плати на підприємствах, в установах, організаціях усіх форм власності; подолання бездомності громадян, безпритульності і бездоглядності дітей тощо.

Стратегічною метою регіональної кримінологічної політики відповідно до Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року [10] є створення умов для динамічного, збалансованого розвитку України та її регіонів, забезпечення їх соціальної та економічної єдності, підвищення рівня

життя населення, додержання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного громадянина незалежно від його місця проживання [9, с. 66].

Досягнення цієї мети можливе шляхом здійснення передбаченого в ст. 1 Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів» [6] стимулювання розвитку регіонів. Це відбувається за рахунок виконання комплексу правових, організаційних, наукових, фінансових та інших заходів, спрямованих на досягнення сталого розвитку регіонів на основі поєднання економічних, соціальних та екологічних інтересів на загальнодержавному та регіональному рівнях; максимально ефективного використання потенціалу регіонів в інтересах їх мешканців та держави загалом [6].

Отже, можна констатувати, що в Україні створене доволі ефективне правове підґрунтя для реалізації ефективної регіональної кримінологічної політики. Втілення її у життя має сприяти виконанню основних цілей загальносоціального запобігання злочинності в регіонах, якими є подолання, або обмеження криміногенно небезпечних протиріч у суспільстві, поступове викорінення негативних явищ, створюваних політичними, економічними, психологічними, ідеологічними, міжнаціональними та іншими чинниками виникнення криміногенного потенціалу в суспільстві.

Література:

1. Бабенко А. М. Запобігання злочинності в регіонах України: концептуально-методологічний та праксеологічний вимір: монографія Одеса : ОДУВС, 2014. 416 с.
2. Голіна В. В. Державне програмування і регіональне планування заходів запобігання злочинності в Україні Х. : Право, 2012. 304 с.
3. Фріс П. Л. Кримінально-правова політика України : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2005. 440 с.
4. Лишиленко В. І. Регіональна економіка: [підручник для студ.вищ.навч. закл.] / В. І. Лишиленко. К. : Центр учбової літератури, 2009. – 384 с.
5. Конституція України [зі змінами, внесеними відповідно до

Закону № 2952-VI від 01.02.2011, ВВР України, 2011, № 10, ст.68] URL : <http://rada.gov.ua/uploads/documents/27396.pdf>. – Назва з екрану.

6. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 08 вересня 2005 р. № 2850-IV URL : <http://zakon1.rada.gov.ua>. – Назва з екрану.

7. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від
1 липня 2010 року за № 2411-IV URL
: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>. – Назва з екрану.

8. Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-%D0%BF>. – Назва з екрану.

9. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>. – Назва з екрану.

10. Методика изучения территориальных различий преступности и их причин : [метод. пособ.] / А. И. Долгова, Н. В. Кривошекова, Ю. Г. Козлов, В. А. Серебрякова и др. ; ответ. ред. А. И. Долгова. – М. : Всесоюзный научно- исследовательский институт проблем укрепления законности и правопорядка, 1989. 140 с.

